

AIDS RESEARCH INFORMATION FOR ASIA

มาเข้าใจเรื่องความล้มเหลวของการรักษาด้วยยาต้านไวรัส

การรับประทานยาต้านไวรัสอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดื้อยา

กรกฎาคม 2552 - ในทวีปเอเชียมีจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่กำลังประสบปัญหาการรักษาล้มเหลว (treatment failure) เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากการที่ขาดยาต้านไวรัส หรือ ที่เรียกกันสั้นๆว่า “ขาดยา” ไม่สามารถยับยั้งการเพิ่มจำนวนของเชื้อไวรัสในกระแสเลือดได้อีกต่อไป ความล้มเหลวในการรักษานี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการที่ผู้ติดเชื้อรับประทานยาอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ (Adherence) และเกิดจากการดื้อยาต้านในร่างกายผู้ติดเชื้อ

การดื้อยาต้านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน โดยเชื้อไวรัสจะกลายพันธุ์ทำให้เกิดเชื้อสายพันธุ์ที่ดื้อยาซึ่งสามารถปรับตัว และ ค่อยๆ เรียนรู้ที่จะหลบหลีกผลของยาต้าน ส่งผลให้มีการเพิ่มจำนวนของไวรัสอย่างต่อเนื่องในร่างกายผู้ติดเชื้อ การวิจัยในปัจจุบันทำให้เราเข้าใจขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับประทานยาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอกับการพัฒนาของเชื้อจนทำให้เกิดการดื้อยาต้านแต่ละชนิดขึ้น

ยาต้านแบ่งประเภทได้ตามความแรงของยา โดยพิจารณาจากความสามารถของยาในการป้องกันไม่ให้เชื้อเพิ่มจำนวน ยาต้านยังมีความยากง่ายในการทำให้เกิดการดื้อยาต่างกัน (genetic barrier) ซึ่งวัดจากจำนวนครั้งที่เชื้อต้องกลายพันธุ์ก่อนจะเกิดเชื้อดื้อยาขึ้น ยาที่เชื้อดื้อยาได้ยาก หมายถึง ยาที่เชื้อต้องมีการกลายพันธุ์หลายต่อหลายครั้งจึงจะเกิดการดื้อยา ส่วนยาที่เชื้อดื้อยาได้ง่าย หมายถึง ยาที่เชื้อกลายพันธุ์เพียงไม่กี่ครั้งก็สามารถเกิดการดื้อยาได้ ยกตัวอย่างเช่น สูตรยาริโทนาเวียและโลปีนาเวีย (Ritonavir- boosted Lopinavir, Kaletra, Aluvia) จัดเป็นสูตรยาต้านที่มีประสิทธิภาพสูงและดื้อยาได้ยาก เชื้อจะต้องกลายพันธุ์อย่างน้อย 6 ครั้งจึงจะทำให้ยาไม่สามารถทำงานได้ ส่วนยานิวริราปีน (Nevirapine) จัดเป็นยาที่มีประสิทธิภาพสูงเช่นกันแต่ดื้อยาได้ง่าย โดยหากเกิดการกลายพันธุ์ของเชื้อเพียงครั้งเดียวเท่านั้นก็จะทำให้ยาไม่ได้ผล นั่นหมายถึงการรับประทานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (มากกว่า 95%) หรือ ลืมรับประทานยาไม่เกิน 3 ครั้งต่อเดือน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันการเกิดการดื้อยา

ผู้ให้ความรู้ด้านการบำบัดรักษาในเวียดนามใช้เกมการต่อบล็อกเพื่ออธิบายให้เห็นถึงความไม่สมดุลย์ในร่างกายผู้ติดเชื้อหากมิได้รับประทานยาต้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และหากมิได้รับการรักษาและการเอาใจใส่ในด้านอื่นๆควบคู่ไปด้วย

เมื่อมีการละเลยการรับประทานยาต้าน หรือ เมื่อรับประทานยาต้านเพียง 1 หรือ 2 ชนิดจากยาที่ควรรับประทานทั้งหมด 3 ชนิด จะทำให้ระดับยาต้านในร่างกายไม่สม่ำเสมอ ทำให้เชื้อมีโอกาสที่จะเพิ่มจำนวนและเกิดเชื้อดื้อยา ยิ่งมีการละเลยการรับประทานยาบ่อยครั้งมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่ยาต้านจะใช้ไม่ได้ผลก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

เป้าหมายโดยรวมของการรับประทานยาต้านก็คือการใช้สูตรยาต้านที่ใช้อยู่เดิม เพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อเพิ่มจำนวนให้ได้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งการรับประทานยาต้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอประกอบกับคุณลักษณะของยาแต่ละตัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลว่าจะเกิดความล้มเหลวในการรักษาด้วยยาต้านหรือไม่และจะเกิดขึ้นเมื่อใด

แปลโดย: โนวีด ชาร์ลส์